

دوره و شماره: دوره 2، شماره 1، بهار 1394، صفحه 1-62 XML

مقاله پژوهشی

- 1 بررسی درک دانش آموزان سال پنجم ابتدایی از اعمال جمع، تفریق و ضرب با استفاده از تکالیف طرح مسأله

صفحه 1-11

[مشاهده مقاله](#) | [اصل مقاله \(K 207\)](#)

- 2 بررسی عوامل مؤثر بر نهادمندسازی نظام ملی اعتبارسنجی در آموزش عالی ایران

صفحه 13-25

[مشاهده مقاله](#) | [اصل مقاله \(K 211\)](#)

- 3 ارتباط تعارض کار - خانواده و انگیزش تحصیلی با فرسودگی تحصیلی در دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه تربیت دبیر شهید رجایی

صفحه 25-31

[مشاهده مقاله](#) | [اصل مقاله \(K 225\)](#)

- 4 طراحی نرم افزار آموزش الکترونیکی حروف الفبای انگلیسی و تأثیر آن بر انگیزه درونی و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان

صفحه 33-42

[مشاهده مقاله](#) | [اصل مقاله \(K 1455\)](#)

- 5 تأثیر نمودار واژگانی و پرسش های پیش از خواندن بر یادگیری و یادسپاری مهارت خواندن و درک مطلب دانش آموزان پیش دانشگاهی

صفحه 43-53

[مشاهده مقاله](#) | [اصل مقاله \(K 223\)](#)

- 6 بررسی اثربخشی مشاوره گروهی متمرکز بر راه حل بر انگیزش تحصیلی دانش آموزان دارای افت تحصیلی

صفحه 55-62

[مشاهده مقاله](#) | [اصل مقاله \(K 206\)](#)

صفحه اصلی فهرست مقالات

مقالات آماده انتشار

شماره جاری

شماره‌های پیشین نشریه

دوره 2 (1394)

شماره 1

دوره 1 (1393)

بررسی اثر بخشی مشاوره گروهی متمرکز بر راه حل برانگیزش تحصیلی دانش آموزان دارای افت تحصیلی

میثم گل محمدی¹ و سید علی کیمیایی²

¹کارشناسی ارشد مشاوره خانواده، دانشگاه فردوسی مشهد (نویسنده مسئول)، پست الکترونیکی: eysamgolmohamadi@yahoo.com

²استادیار گروه علوم تربیتی دانشگاه فردوسی مشهد

چکیده: این پژوهش با هدف بررسی اثربخشی مشاوره گروهی متمرکز بر راه حل برانگیزش تحصیلی دانش آموزان پسر سال اول متوسطه دارای افت تحصیلی در منطقه تبادلکان در شهر مشهد صورت گرفت. در این مطالعه جامعه آماری شامل کلیه دانش آموزان پسر مشغول به تحصیل در دبیرستان‌های منطقه تبادلکان در شهر مشهد در سال تحصیلی 91-92 بود. نمونه آماری شامل 30 نفر از دانش آموزان پسر که معدل نیمسال اول آنها زیر 12 بود که در گام اول با روش نمونه گیری خوشه‌ای انتخاب و بطور تصادفی در دو گروه 15 نفره (آزمایش و کنترل) در یک طرح آزمایشی یا پیش آزمون و پس آزمون با گروه کنترل جایگزین شدند. داده‌ها با استفاده از پرسش‌نامه انگیزش تحصیلی مورد اندازه گیری قرار گرفت. مشاوره گروهی متمرکز بر راه حل بر روی گروه آزمایش در 8 جلسه 1 ساعته اجرا گردید. تحلیل داده‌ها با استفاده از تحلیل کوواریانس با کنترل پیش آزمون انجام گرفت. نتایج نشان داد که آموزش مشاوره‌ی گروهی، باعث افزایش انگیزش تحصیلی (دانش آموزان پسر در گروه آزمایش شده است). در نتیجه، مشاوره گروهی متمرکز بر راه حل روشی موثر در افزایش انگیزش تحصیلی دانش آموزان پسر دبیرستانی دارای افت تحصیلی است. **واژگان کلیدی:** مشاوره گروهی متمرکز بر راه حل، انگیزش تحصیلی، افت تحصیلی، دانش آموزان.

The Effectiveness of Group Counseling Based on Solution-Therapy Focused on Academic Motivation among High School Student with Under Achievement

M. Golmohamadi¹ and S. A. Kimiyae²

¹M.A. of Family Counseling of Ferdowsi Uni.

²Asistant Prof. of of Education of Ferdowsi Uni.

Abstract: The aim of this research was to investigate effectiveness of solution-focused group counseling approach on increasing academic motivation of male students with academic under achievement. Statistical population of this research includes male, high school first graders students of Tabadakan region of Mashhad. The sample involved 30 students who were selected by cluster sampling Next, the participants were randomly assigned into experimental and control groups (each group comprising 15 students). The method of this study was experimental design using pre-test and post-test with control group. The participants in the experimental group received 8 sessions of solution-focused Therapy, and no control group. Data analysis was done through the analysis of covariance. The results showed that solution-focused group counseling was effective in increasing academic motivation of students with academic under achievement. In other words, solution-focused group counseling significantly increased academic motivation.

Key words: Group Consulting, Solution-Focused, Academic Under Achievement, Academic Motivation, Students.

1 - مقدمه

مساله «افت تحصیلی»¹ یکی از قدیمی‌ترین و شناخته شده‌ترین مشکلات آموزشی به شمار می‌رود و از آن به عنوان بلای تعلیم و تربیت یاد کرده‌اند این موضوع در تمام کشورها اعم از پیشرفته صنعتی و یا در حال رشد مطرح و در تمام زمان‌ها، به نحو خاص خود بروز کرده است (سررشته دار، 1378). از افت تحصیلی تعاریف گوناگونی ارائه شده است. در برخی مطالعات افت را به معنی هر گونه اختلالی که در روند تحصیل دانش آموز پدید می‌آید (آهنچیان، 1385). یا مفهومی که مقصود از آن کاهش عملکرد دانش‌آموز از سطح رضایت‌بخش به سطح نامطلوب است (گلشن فومنی، 1375) و یا معظلی که در غالب جنبه‌های مختلف چون غیبت مکرر از مدرسه، ترک تحصیل قبل از موعد مقرر، تکرار پایه تحصیلی، کیفیت نازل تحصیلی، و یا کسب محفوظات به جای معلومات ظاهر می‌گردد (الهام پور، 1384) تعریف شده است. به اعتباری می‌توان افت را به دو دسته کمی و کیفی تقسیم کرد. افت کمی عبارت است از درصدی از دانش آموزان یک دوره آموزشی که به سبب مردود شدن یا ترک تحصیل نتوانسته‌اند آن دوره را با موفقیت بگذرانند. افت کیفی عبارت است از نارسایی در رسیدن به اهداف تعیین شده و یا عدم تحقق بخشی از این اهداف (بیابانگرد، 1382).

با این وجود در برخی پژوهش‌ها ملاک‌های اصلی در افت تحصیلی از طریق میانگین و یا معدل فراگیران (رفعتی و همکاران، 1378؛ عالیخانی، 1385؛ غیبی و همکاران، 1389) و یا مشروطی و پاس نکردن درس (رهبر، 1386؛ رئوفی و همکاران، 1386) مورد ارزیابی قرار گرفته است. تمامی دانش‌آموزان دارای افت تحصیلی در یک صفت مشترکند، عدم انگیزه² برای تداوم فعالیت‌های بعدی، که این امر در نهایت موجب رخوت و سستی در کیفیت تعلیم و تربیت جامعه و کاهش سطح علمی دانش‌آموزان می‌گردد. (جعفری، 1376). بارها دیده شده است دانش‌آموزانی که از لحاظ توانایی و استعداد یادگیری شبیه هم هستند در پیشرفت تحصیلی تفاوت‌هایی زیادی با یکدیگر دارند. این تفاوت‌ها نه در یادگیری درس‌های آموزشی بلکه در سایر فعالیت‌های غیر تحصیلی نیز به چشم می‌خورد. این جنبه از رفتار آدمی به انگیزه مربوط می‌شود (سیف، 1379).

اصطلاح انگیزش³ از فعل لاتین mover به معنی حرکت دادن مشتق شده است، مفهوم کلی جنبش (تحرك) این تصور عام است که انگیزش چیزی است که فرد را به جنبش و تحرك وادار و به او کمک می‌کند تا تکلیف خود را کامل کند (سانک⁴ به نقل از پینتریچ⁵، 17:1386). از مفهوم انگیزش تعاریف گوناگونی ارائه شده است ولی آنچه همه صاحب نظران توافق دارند آن است که انگیزش عامل است درونی، که موجب هدایت رفتار در جهت هدفی معین می‌گردد. انگیزش را می‌توان به عنوان نیروی محرک فعالیت‌های انسان و عامل جهت دهنده آن تعریف کرد. انگیزش را به موتور و فرمان اتوموبیل تشبیه کرده‌اند و در این مقایسه نیرو و جهت مفاهیم عمده انگیزش هستند. (گیج⁶ و برلاینر⁷ 1984). انگیزش تحصیلی⁸ انگیزه روان‌شناختی فراگیری است که با اثرگذاری بر انواع مختلف فعالیت‌های تحصیلی به تمایل فرد برای رسیدن به اهداف تحصیلی اشاره دارد. این سازه با حصول آگاهی از چگونگی تأثیر فرایندهای شناختی - انگیزشی شخص روی فعالیت‌هایی که برای پیشرفت تحصیلی وی اهمیت دارند، برآورد می‌شود. انگیزش تحصیلی با اهداف ویژه، نگرش‌ها و باورهای خاص، روش‌های نائل شدن به آنها و تلاش و کوشش فرد در ارتباط است. تحقیقات انگیزش تحصیلی در دوران معاصر، بر متمایز بودن جهت‌گیری انگیزشی دانش آموزان در موقعیت‌های مختلف تأکید دارند (واینر 1990⁹). این مسأله نشان می‌دهد که سازه‌های انگیزشی در ارتباط با تکلیف آموزشی، فعالیت یا موضوع خاصی ارزیابی می‌شوند، یعنی وابسته به موضوع ویژه‌اند و سنجش این سازه‌ها از طریق در نظر گرفتن تفاوت ادراکات افراد در موقعیت‌های مختلف باعث بهبود پیش‌بینی‌های رفتاری می‌شود. (بندورا¹⁰، 1997؛ پازره¹¹، 1996). درمان کوتاه مدت راه حل مدار¹² (SFBT) حاصل کار مددکار اجتماعی به نام استیو دی شازر¹³ و همکاران او در مرکز خانواده درمانی MRI واقع در میلواکی است (گلدنبرگ¹⁴ و گلدنبرگ، 1382).

این دیدگاه تحت تأثیر روان‌پزشک مشهور و هیپنوتیزم‌گرا، اریکسون مخصوصاً ایده او درباره مداخله راهبردی و استفاده کامل از شایستگی مراجع قرار گرفت. تمرکز این رویکرد بر انواع سؤالاتی متمرکز است که می‌تواند به عنوان ابزاری برای کمک به مراجعان استفاده شود و انگیزه آنها را در جهت رسیدن به هدف درمان ارتقاء دهد

2- روش تحقیق

طرح حاضر یک طرح آزمایشی (پیش آزمون - پس آزمون) با گروه گواه) است و شرکت کنندگان با استفاده از شیوه نمونه‌گیری خوشه‌ای و در گام دوم به صورت تصادفی ساده در دو گروه آزمایش و کنترل گمارده شدند. در این طرح متغیر وابسته انگیزش تحصیلی قبل و بعد از اجرای طرح متغیر مستقل بوده و اثر بخشی مشاوره‌ی گروهی راه حل مدار مورد سنجش قرار گرفت. جامعه، نمونه، روش نمونه‌گیری: جامعه آماری این پژوهش، کلیه دانش‌آموزان پسر سال اول متوسطه در منطقه تبادکان مشهد در سال تحصیلی 91-90 بود.

حجم نمونه شامل 30 دانش‌آموز پسر است که با استفاده از شیوه نمونه‌گیری خوشه‌ای و در گام دوم به صورت تصادفی ساده در دو گروه 15 نفره آزمایش و کنترل قرار داده شد. در این پژوهش ابتدا مدارس متوسطه پسرانه منطقه تبادکان در شهر مشهد شناسایی شدند. سپس دو مدرسه از بین آنها بصورت تصادفی انتخاب شد و از بین کلاس‌های آن مدارس 10 کلاس به طور تصادفی انتخاب و سپس از بین آنها دانش‌آموزانی که معدل آنها زیر 12 است، شناسایی شدند و پس از اعلام رضایت خودشان به طور تصادفی در دو گروه آزمایش و کنترل قرار گرفتند.

پرسش‌نامه مقیاس انگیزش «تحصیلی فرم دبیرستانی»: پرسش‌نامه مقیاس انگیزش تحصیلی فرم دبیرستانی آن است که جهت سنجش میزان انگیزش تحصیلی دانش‌آموزان توسط عبدخدایی تدوین شده است. هشت نظریه مبنای ساخت مقیاس است که آن نظریه‌ها عبارت از نظریه نیاز پیشرفت، نظریه انتظار ارزش، نظریه هدف‌گرایی، نظریه خودارزشی، نظریه خودکارآمدی، نظریه اسناد و نظریه انگیزش درونی - بیرونی. این پرسش‌نامه در مدارس متوسطه شهر مشهد در سال 1385 مورد اعتباریابی و هنجاریابی قرار گرفته است. پایایی این مقیاس در پژوهش فوق 91٪ بوده است. روایی محتوایی آن نیز به وسیله متخصصان مورد تأیید قرار گرفته، روایی ملاکی آن 56٪ و روایی سازه آن باروش هم‌سانی درونی تأیید شده است (عبد خدایی، 1385).

همان طور که در بخش مربوط به نمونه‌گیری عنوان شد، ملاک انتساب آزمودنی‌ها در گروه‌های آزمایش و کنترل، معدل آنها در نیم‌سال اول تحصیلی بود. پس از مشخص شدن دو گروه آزمایش و کنترل، جلسات آموزشی

(ویسکت، 1999). حل مسأله یا مسأله گشایی فرایندی است شناختی، که به وسیله آن فرد می‌کوشد راه حل مناسبی برای یک مشکل پیدا کند (پرلا و ادونل¹⁵، 2004). در نظر بسیاری از مردم حل مسأله، عالی‌ترین نمونه اندیشیدن است اتکینسون و همکاران، (1383). همچنین یکی از اهداف مهم نظام‌های تعلیم و تربیت مدرن، پرورش افرادی است که قادر باشند بر مسائل و مشکلاتشان در زندگی روزمره و در محیط اجتماعی به آسانی غلبه کنند (سلوک، کالیسکان و ارول¹⁶، 2007). این نظام‌های آموزشی به افراد کمک می‌کند تا دانش، مهارت و نگرش لازم برای غلبه بر مشکلاتشان را کسب کنند (آلتن¹⁷ 2003).

درمان راه حل محور، یکی از روش‌های بسیار مؤثر و چند جانبه برای مراجعان نوجوان است، زیرا می‌تواند برای انواع مختلفی از اختلالات نوجوانان مورد استفاده قرار گیرد. خشم، مشکلات انگیزشی که با افسردگی همراهاند، تعارض بین والدین و نوجوان، ضعف در پیشرفت تحصیلی و مشکلات ارتباطی با همسالان، نمونه‌هایی از این اختلالات است (زرب¹⁸، 1381).

دیدگاه راه حل مدار، یک دیدگاه غیر بیماری شناختی نسبت به مراجع دارد و به مراجعین کمک می‌کند تا برای مشکلات کنونی خود راه حل بیابند. این دیدگاه بر اینجا و اکنون و همچنین آینده تأکید دارد. تحقیقات نشان می‌دهد که این رویکرد می‌تواند به نتایج مطلوب بیانجامد و حتی در شرایط اورژانسی خوب عمل می‌کند (الی مای¹⁹، 1997). این دیدگاه به دلیل محدودیت جلسات درمانی از طرف مراجعین نیز مورد استقبال قرار گرفته و برای خانواده‌ها روش درمانی با ارزشی است (اوهانلون و دیویس، 1989: به نقل از نظری و گلی، 1386).

با توجه به مبانی نظری و یافته‌های پژوهشی، می‌توان نتیجه گرفت که رویکرد مشاوره راه حل مدار با توجه به خوش‌بینانه بودن آن رویکردی سازنده است که می‌توان آن را در مدرسه و با نوجوانان به کار بست. اما هنوز پژوهش‌های دیگری برای تأیید این روش درمانی احتیاج است. با توجه به نکات ذکر شده، در این مطالعه فرضیه زیر مطرح شده است مشاوره گروهی راه حل مدار منجر به افزایش انگیزش تحصیلی دانش‌آموزان پسر سال اول متوسطه دارای افت تحصیلی می‌شود.

جلسه چهارم: بررسی تکلیف جلسه قبل را در مورد زمان و موقعیت‌هایی که این شرایط را داشته‌اند و مشکل تحصیلی کمتری داشته‌اند یافتن استثنا. گسترش لحظات استثنا و برجسته سازی و بررسی این سؤال که در لحظاتی که وضعیت تحصیلی بهتری دارید در آن زمان چه چیز متفاوتی رخ می‌دهد. تقویت تغییرات مثبت از طریق پاسخ‌های کلامی و غیر کلامی و دادن تکلیف.

جلسه پنجم: بررسی تکلیف جلسه قبل و صحبت در خصوص موقعیت استثنا. استفاده از پرسش معجزه. پرسش از دانش‌آموزان که آیا اطرافیان آنها به تغییری در آنها اشاره کرده‌اند؟ پرسش معجزه همراه با سؤالات زیر: «فرض کنید امشب معجزه ای روی می‌دهد و زمانی که شما خواب هستید مشکلات شما حل می‌شود. شما چگونه متوجه می‌شوید؟ چه چیزی در زندگیتان متفاوت خواهد بود؟ صبح فردا به چه چیزی توجه خواهید کرد که به شما می‌گوید معجزه‌ای روی داده است؟ اولین افرادی که متوجه این تغییر می‌شوند چه کسانی هستند؟ آنها متوجه چه چیزی خواهند شد؟ و دادن تکلیف.

جلسه ششم: بررسی تکلیف جلسه قبل. ارائه راه کارهایی متفاوت از آنچه تا به حال به کار گرفته‌اند با تکیه بر توانمندی اعضا، دادن 5 دقیقه زمان به اعضا و تفکر در خصوص راه حل مشکلات از زوایای مختلف و دادن تکلیف.

جلسه هفتم: رسیدگی به تکالیف انتقادی جلسه قبل، بحث و گفتگو در مورد چگونگی تثبیت و تحکیم تغییرات به جود آمده، روش‌های تقویت و تشویق توانمندی‌ها و شایستگی‌ها، بررسی تاثیر حمایت‌گری چون مدرسه، دوستان و غیره دادن تکلیف.

جلسه هشتم: در آغاز جلسه تکالیف اعضا بررسی می‌شود و مورد بحث قرار می‌گیرد. عنوان کردن این مطلب که راه حل مشکلات در وجود خود افراد است و افراد می‌توانند آنها را آموخته و به کار بگیرند. در پایان پس از آزمون اجرا شد.

3 - یافته‌های پژوهش

در این مطالعه برای بررسی متغیرهای وابسته از آمار توصیفی مانند میانگین و انحراف معیار و برای بررسی فرضیه تحقیق اثربخشی مشاوره راه حل مدار بر مؤلفه‌های انگیزش تحصیلی در گروه‌های آزمایش و کنترل

طی 1 روز در هفته و در 8 جلسه 60 دقیقه‌ای برگزار شد. لازم به ذکر است در خصوص نحوه و مدت زمان آموزش، با اولیاء دانش‌آموزان، مدیران دبیرستان‌های مذکور و نیز مشاورین هماهنگی‌های لازم صورت گرفت. همچنین تمهیداتی به عمل آمد تا دانش‌آموزان بتوانند به موقع در جلسات آموزشی حاضر شوند. کلیه جلسه‌های مشاوره گروهی در اتاق مشاوره دبیرستان امام علی (ع) ناحیه تبادل‌کن آموزش و پرورش شهر مشهد به دست نویسندگان مقاله برگزار شد. ترتیب انتساب گروه‌ها به این صورت بود که پسران گروه آزمایش در این مدت هیچ گونه برخوردی و تماسی با گروه گواه نداشتند. همچنین، تعدادی تکلیف در پایان هر جلسه آموزشی به دانش‌آموزان داده شد تا در خصوص آنان در جلسه بعدی مشاوره گروهی بحث شود و نتیجه گیری لازم به عمل آید. صورت جلسه‌های مشاوره گروهی به شرح ذیل است:

جلسه اول: آشنایی اعضای با هم و با رهبر گروه، بیان قواعد گروه و تعیین چارچوب‌ها و بیان اصول کلی مشاوره متمرکز بر راه حل، معرفی خود به عنوان مشاور و معرفی اعضا در جلسه، توضیح لازم مبنی بر رازداری در جلسه و اعتماد به گروه و توضیح اصول و قواعد و ایجاد انگیزه از این جهت که با به کارگیری تکنیک‌های مشاوره متمرکز بر راه حل زندگی لذت بخش‌تری را تجربه خواهند کرد. ایجاد قواعدی در گروه مبنی بر عدم غیبت، حضور به موقع در جلسه و رفع ابهامات اعضا.

جلسه دوم: بیان مسأله و تدوین اهداف، استفاده از سؤال درجه‌بندی به نحوی که مشکل را روی مقیاس 1 تا 10 درجه بندی کنند. از اعضا خواسته می‌شود راه حل‌های را که در محور مشکلشان به ذهنشان می‌رسد را یادداشت کرده و در جلسه بعد به گروه بیاورند.

جلسه سوم: ایجاد راه حل برای مشکلات، برجسته کردن قابلیت‌ها و توانایی‌ها، بررسی تکلیف جلسه قبل را در مورد راه حل‌ها، بررسی توانمندی هر یک از اعضا در به کارگیری راه حل‌ها، تحسین و تشویق اعضا به ایجاد بررسی راه حل‌ها، از اعضا خواسته می‌شود، تا هفته آینده فکر کنند که چه زمانی بود که انگیزه بیشتری برای درس خواندن داشته‌اند و به درس علاقه‌مندتر بوده‌اند و هدف آنها از درس خواندن چه بوده است و چه زمان‌هایی کمتر افت تحصیلی داشته‌اند و درس آنها بهتر بوده است برای هفته آینده به همراه خود بیاورند. جلسه

به میانگین‌های ارائه شده در جدول 1 مشخص می‌شود افزایش میزان انگیزش تحصیلی در گروه آزمایش تفاوت معناداری با گروه کنترل دارد.

4 - بحث و نتیجه‌گیری

این پژوهش نشان داد که مشاوره گروهی متمرکز بر راه حل برانگیزش تحصیلی دانش‌آموزان دارای افت تحصیلی مؤثر است و سبب افزایش انگیزش تحصیلی در دانش‌آموزان دارای افت تحصیلی می‌شود. روشن است که نتایج به دست آمده با یافته‌های تحقیقی لیتزل و همکاران (1995)، مورفی (1997)، لیتزل و همکاران (1999)، متکالف (2002)، کوک و کافنبرگ (2003)، راس (2006)، آتیکسون (2007)، پرسلی و مک کورومیک، (2007) و فرانکلین و همکاران، (2008) همخوانی دارد. در مورد نتایج تحقیق در این مقوله می‌توان گفت که فرایند اثر گذاری رویکرد مشاوره گروهی متمرکز بر راه حل، بر انگیزش تحصیلی قابل تبیین است. این تبیین بدین صورت است که، بر اساس مطالعات انجام شده، نظریاتی که انگیزش تحصیلی را مورد مطالعه قرار داده‌اند به این نتیجه رسیده‌اند که ادراک شایستگی و کنترل از عناصر عمده در ایجاد رفتار برانگیخته و فعالیت‌های مرتبط با انجام تکالیف است. امروزه نظریات انگیزشی بیشتر بر نحوه تفکر افراد درباره توانایی خود و توانایی‌های یادگیری خویش متمرکز است تا رفتارهای آنان.

علاوه بر این، نظریه‌های معاصر، انگیزه‌های یادگیری را ظرفیت طبیعی می‌دانند که در تمامی دانش‌آموزان، به طور بالقوه وجود دارد و اگر آنها به صورت مثبت فکر کنند و در محیط حمایت‌گرایانه حضور داشته باشند، گسترش می‌یابد. حتی دانش‌آموزانی هم که به نظر می‌رسد فاقد انگیزه تحصیلی هستند، می‌توانند مجدداً این ظرفیت طبیعی را به دست آورند و به طرق مثبتی رشد و گسترش دهند. بنابراین وقتی دانش‌آموزان، در محیط‌های تحصیلی احساس شایستگی و خود تعیینی کنند، در تلاش برای به دست آوردن اهداف تحصیلی و همچنین انجام تکالیفی که متضمن موفقیت آتی آنهاست با رغبت شرکت می‌نمایند. افزون بر این وقتی این ادراکات در دانش‌آموز ایجاد شود، در فرایند یادگیری موضوعات درسی خشنودی و رضایت بیشتری احساس می‌نماید (مک کومز و پاپ، 2003). با توجه به نتایج تحقیق در این مقوله می‌توان گفت که یکی

از آمار استنباطی تحلیل کوواریانس و آزمون همگنی واریانس لوین با استفاده از بسته نرم افزار آماری (SPSS) استفاده شد. همچنین سطح معناداری ($\alpha/0/05$) تعیین گردید. برای آزمون برابری واریانس‌ها، داده‌ها با آزمون همگنی واریانس لوین بررسی شدند. نتایج نشان داد واریانس‌های دو گروه آزمایش و کنترل در مقیاس انگیزش تحصیلی ($p=0/433$ ، $F=1/28$)، برابر است، لذا می‌توان از تحلیل کوواریانس برای تحلیل داده‌ها استفاده نمود. میانگین و انحراف معیار متغیر انگیزش تحصیلی در پیش آزمون، پس‌آزمون در گروه‌های آزمایش و کنترل در جدول 1 نشان داده شده است.

همان‌طور که در جدول 1 ملاحظه می‌شود، نمرات انگیزش تحصیلی در گروه آزمایش یا تحت مداخله درمانی نسبت به گروه کنترل از پیش آزمون به پس آزمون افزایش یافته است. همین افزایش میانگین‌ها را نیز می‌توان در پس آزمون‌های دو گروه در مقیاس انگیزش تحصیلی مشاهده نمود.

جدول 1- میانگین و انحراف معیار انگیزش تحصیلی در پیش آزمون و پس آزمون در گروه‌های آزمایش و کنترل

شرایط		پیش آزمون	پس آزمون
متغیرها	گروه	M(SD)	M(SD)
انگیزش تحصیلی	آزمایش	15.45 (142.40)	12.14 (153.53)
	کنترل	15.2 (143.73)	12.8 (142.73)

نتایج تحلیل کوواریانس در مورد مقیاس انگیزش تحصیلی در دو گروه آزمایش گواه پس از کنترل پیش آزمون در جدول 2 نشان داده شده است.

جدول 2- نتایج تحلیل کوواریانس مقیاس سنجش انگیزش تحصیلی در گروه‌های آزمایش و کنترل پس از کنترل پیش آزمون

منبع تغییرات	SS	df	MS	F	P	مجدور اتا
انگیزه تحصیلی	979.301	1	979.301	9.187	0/005	0/254

همان‌گونه که در جدول 2 مشاهده می‌شود، پس از کنترل تأثیر پیش‌آزمون بر نمرات پس آزمون مقیاس انگیزش تحصیلی ($P < 0/001$ ، $9/187$) تأثیر گروه معنادار است. این تحلیل نشان می‌دهد که دو گروه فوق از لحاظ میزان انگیزش تحصیلی با یکدیگر تفاوت دارند که با توجه

¹⁶ Selcuk ,G.S.,Kaliskan¹⁷ Altun¹⁸ zerb¹⁹ Lee my

مراجع

- [1] اتکینسون، ریتا. ال، اتکینسون، ریچارد. سی، اسمیت، ادوارد. ای، بم، داریل. ج، و هرکسما، سوزان. ن. (1990). زمینه روانشناسی هیلگارد. (جلد 10). ترجمه محمدنقی برهنی، بهروز بیرشک، مهرداد بیک، رضا زمانی، مهرناز شهرآرای، یوسف کرمی، نیشان گاهان و مهدی محی الدین (1383). تهران: انتشارات رشد.
- [2] آهنچیان، محمدرضا (1385). افت تحصیلی و رابطه آن با بنیادهای فلسفی آموزش و پرورش. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه فردوسی مشهد.
- [3] الهام پور، حسین (1384). عوامل موثر بر افت تحصیلی دانش آموزان دختر پایه سوم راهنمایی شهر اهواز. مطالعات تربیتی و روانشناسی 2(4)، 40-55.
- [4] بیابانگرد، اسماعیل (1380). روش های پیشگیری از افت تحصیلی. تهران: انتشارات انجمن اولیا و مربیان کشور.
- [5] بیابانگرد، اسماعیل (1382). روش های پیشگیری از افت تحصیلی. تهران: انتشارات سازمان انجمن اولیاء مربیان جمهوری اسلامی ایران، واحد انتشارات.
- [6] پنتریچ، پال و شانک، دیل اچ (1999). انگیزش در تعلیم و تربیت (نظریه ها، تحقیقات و راهکارها). ترجمه مهرناز شهر آرای (1386). تهران: نشر علم.
- [7] جعفری، مجید (1376). بررسی ارتباط انگیزش پیشرفت و راهبردهای یادگیری با اضطراب امتحان دانش آموزان پسر پایه سوم راهنمایی. ترجمه: علی محمد نظری و نسترن ادیب راد (1386). تهران: نشر علم.
- [9] زرب، ژانت (2000). روش های ارزیابی و درمان شناختی-رفتاری نوجوانان. ترجمه غلامعلی افروز

از مهمترین مشکلات دانش آموزان در افت تحصیلی و کاهش انگیزش تحصیلی آنان، باور نداشتن توانایی ها و شایستگی هایشان در موفقیت تحصیلی است. این عوامل عموماً شامل آن دسته از متغیرهایی است که تحت تأثیر رویکرد مشاوره گروهی متمرکز بر راه حل قرار می گیرد، لذا در این تحقیق از طریق مشاوره گروهی متمرکز بر راه حل سعی شد مهارت های خودباوری، خودکارآمدی، خود تعیینی (کنترل) و توجه به نقاط قوت و مثبت فکر کردن در دانش آموزان تقویت شود.

به منظور تقویت این موارد، در مورد توانایی و شایستگی دانش آموزان، به برجسته سازی توانایی هایشان پرداخته شد. از آنجایی که گروه فرصت مناسبی را برای توجه و تمرکز بر توانایی ها و بحث و تبادل نظر فراهم نموده است، محیطی امن نیز، برای در میان گذاشتن مشکلات تحصیلی و صحبت در مورد توانایی ها مهیا شده است. همچنین امکاناتی که در گروه برای فراگیری مهارت های مطالعه و برنامه ریزی و استفاده از تجارب دیگران و تحسین و تمجید از توانایی های آنها و برجسته کردنشان و به کارگیری آنها در امور زندگی و تحصیل فراهم می شود، تا حدود زیادی روند افزایش انگیزش و پیشرفت تحصیلی را تسهیل کرده است. با توجه به جدید بودن رویکرد مشاوره راه حل محور، پیشنهاد می شود تا در پژوهش های آتی بین مشاوره گروهی متمرکز بر راه حل و سایر رویکردها در خصوص دانش آموزان مقایسه ای صورت گیرد.

پی نوشت

- ¹ Droptout
- ² Motiv
- ³ Motivation
- ⁴ Sank
- ⁵ Pentrich
- ⁶ Gage
- ⁷ Berliner
- ⁸ Academic motivation
- ⁹ Weiners
- ¹⁰ Bandura
- ¹¹ Pajares
- ¹² Solution-Focused Brief Therapy
- ¹³ De shazer,s
- ¹⁴ Goldenberg
- ¹⁵ Perla,E., and O Donnel

پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشکده روان شناسی و علوم تربیتی دانشگاه تهران.

- [8] دیویس، توماس ای و آربون، سسینتا جی. (1999). مشاوره مدرسه با رویکرد راه حل مدار.

- [18] گیج، نت؛ برلاینر، دیوید. (1985). روانشناسی تربیتی. ترجمه: لطف آبادی و همکاران (1374). مشهد: نشر پاژ، موسسه انتشارات حکیم فردوسی.
- [19] نظری، علی محمد و گلی، مجید (1386). تأثیر روان درمانی راه حل محور بر رضایت زناشویی در زوج های هر دو شاغل. دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی شاهرود. مجله دانش و تندرستی، 2(4)، 98-111.
- [20] هرگنهان، بی آر، و السون، متیواچ. (1998). مقدمه ای بر نظریه های یادگیری. ترجمه علی اکبرسیف (1382). تهران: نشر دوران.
- [21] Altun, I. (2003). The perceived problem solving ability and values of student nurses and midwives. *Journal of Nurse Education Today*, 23(4), 575-58.
- [22] Atkinson, C. (2007). Using solution-focused approaches in Motivational interviewing whit young people *Educational psychologin Practice*, 19(1), 49-64.
- [23] Bandura, C.F. (2010) A study of academic motivation of inter collegiate athletes and collegiate non-athletes. Kean University
- [24] De Shazer, S. (1985). *Keys to solution in brief therapy*. New York: W.W. Norton & Company.
- [25] De Shazer, S., & Berg, I.K. (1997). "What works?" Remarks on research aspects of solution-focused brief therapy. *Journal of Family Therapy* 19: 121-124.
- [26] Dolan, Y. (1991). *Resolving sexual abuse: Solution focused therapy and Ericksonian hypnosis for survivors*. New York: Norton.
- [27] George, E., Iveson, C & Ratner, H (1999), *problem to Solution Solution Brief therapy with Individuals and Families*. London: BT press.
- [28] Lynn McEwan and Dolly Goldenberg (1999). Achievement motivation, anxiety and academic success in first year Master of Nursing Students. *Nurse Education Today*. 19, 419-430
- [29] O'Hanlon, W. (1999). In W. O'Hanlon & R. Bertolini (Eds.), *Evolving possibilities: Selected papers*. New York: Bruner Mazell.
- و سید کامران علوی (1381). تهران: مؤسسه انتشارات و چاپ دانشگاه تهران.
- [10] سر رشته دار، علی اصغر. (1378). بررسی رابطه سبک های رفتاری مشارکت جویانه و آمرانه دبیران با افت تحصیلی دانش آموزان ناحیه 4 مشهد، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه فردوسی مشهد.
- [11] سیف، علی اکبر (1379). *روان شناسی پرورشی*. تهران: انتشارات آگاه.
- [12] عالیخانی، شیرین؛ مرکزی مقدم، نادر؛ و برومند، سهیلا؛ زنده گله، میترا. (1385). بررسی عوامل موثر بر افت تحصیلی دانشجویان پرستاری سال های 1380 تا 1383 دانشگاه علوم پزشکی ارتش. *مجله علوم پزشکی ارتش جمهوری اسلامی ایران*، 5 (2)، 51-61.
- [13] عبدخدایی، محمد سعید؛ سیف، علی اکبر؛ کریمی، یوسف (1378). تدوین و هنجاریابی مقیاس انگیزش تحصیلی بر روی اثربخشی آموزشی مهارت های مطالعه بر افزایش انگیزش. فصلنامه مطالعات تربیتی و روان شناسی، 1(18) 5-20.
- [14] غیبی، شاه صنم؛ محمود لو، رحیم؛ موسوی واعظی، سید جواد. (1389). میزان افت تحصیلی و برخی عوامل زمینه ساز آن در دانشجویان پزشکی دانشگاه ارومیه. *مجله گام های توسعه در آموزش پزشکی*. 1(3)، 63-74.
- [15] گلدنبرگ، ای، و گلدنبرگ، اچ. (1988). خانواده درمانی. ترجمه: حمیدرضا شاهی برواتی و سیامک نقشبندی و الهام ارجمند (1382). تهران: نشر روان.
- [16] گلشن فومنی، محمد رسول (1373). *جامعه شناسی آموزش و پرورش*. تهران: انتشارات شیفته.
- [17] گیتی پسند، زهرا آرین، خدیجه؛ کرمی، ابوالفضل (1388). اثربخشی درمان راه حل محور بر کاهش تعارضات والد-فرزندی در نوجوانان دختر. تازه ها و پژوهش های مشاوره، 7(27)، 63-80.

- [30] Pajares, F & Urdan, T. (1996). An Exploratory factor Analysis the Mathematics Anxiety Scale, Measurement and Evaluation in Counseling and Development, 29, 35-47.
- [31] Perla, E., and O' Donnel, B. (2004). Encouraging problem solving in orientation and mobility. Journal of Visual Impairment & Blindness, 98,47-52.
- [32] Pintrich, P. R. ; Marx, R. W. & Boyle, R. A. (1993). Beyond cold conceptual change: The Role on Motivational Beliefs and Classroom contextual factors in The process of conceptual change. Review of Educational Research, 63, 167-199.
- [33] Schunk, D.H. (1991). Learning theories: An educational perspective. New York: Merrill /Macmillan.
- [34] elcuk, G. S., Caliskan, S., and Erol, M.(2007).The effect of gender and grade levels on Turkish physics teacher candidates problem solving Strategies. Journal of Turkish since education,4, 10.